

Motto: El este tot ce ne-a rămas neîntinat din apele,
din aerul și din pământul nostru românesc.

Mircea Eliade

Eminescu,

revenit discret la Venetia...

Dragă prietene,

reiau firul celor despre care am pornit să-ți vorbesc în scrisoarea precedentă. Invitația de a merge, în 15 iunie, la *Casa Română* din Venetia o primisem prin internet, încă la Chișinău fiind. De la poetul nostru Iurie Bojoncă, stabilit de ceva timp, cu familia, lângă Venetia, dar și de la directorul instituției, ardeleanul Ioan Pop, cu care a fost să mă cunosc încă acum patru ani, pe când, fascinată ca de o arătare imposibilă, pășeam prima oară prin Venetia. Textul invitației anunța, în italiană, că Institutul Român de Cultură și Cercetare Umanistică organizează în 15 iunie, ora 18.30, o serată de omagiere a poetului național al României, Mihai Eminescu, cu prilejul cărui eveniment vor fi lansate cărțile: *Eminescu și abisul ontologic*, de Svetlana Paleologu Matta, ediția a 3-a, adăugită, *Eminescu. Bibliografie (1945-2000)*, de Elena Conțescu și *Râul Zero și plopul fără soț* de Iurie Bojoncă.

Nici nu mi-am dat seama, să știi, dintru început (precipitată fiind și de pregătirile pentru drumul lung ce urma să-l fac – ce coincidență – chiar în acele zile, spre Venetia), că nu unul, ci chiar doi dintre cei ce urmau să-și prezinte volumele la *Casa Română* sunt concitadinii mei. Bucuria mea era, la acel moment, să descopăr în conținutul invitației enunțul „Prezenta il critico literario Adrian Dinu Rachieru” (adică: „Prezintă criticul literar Adrian Dinu Rachieru”). Nu aveam dubii, știam că va veni, de la Timișoara, acest om deosebit („de altă nație”, vorba unui fin cunoscător al manifestărilor de caracter ale românilor), care se implică enorm în destinul cultural al Basarabiei.

Și iată-mă din nou la Venetia. De astă dată văd orașul mai clar, mai real. Peste câteva zile, atunci când am intrat în modesta sală de conferințe a

Casei Române, am întâlnit-o, surprinsă, pe Elena Conțescu de la Chișinău, soția distinsului istoric Ion Conțescu (aș putea oare să uit prelegerile Domniei Sale, cele din anul 1989, ținute în Valea Morilor, la așa-zisa *Estrada Lumina*?... încă nu la Teatrul de Vară, căci asta a fost mai târziu, ci în locul primelor întâlniri de masă din acea zonă: ceva mai sus de lac, pe o scenă albastră de lemn, cufundată-n verdeața primei alei, mai largi, care da spre dreapta, dacă cobori pe scări, de sus, dinspre Universitate... dar, Doamne, de ce îți explic eu ție lucruri pe care le știi, pe care le știe bine fiecare dintre noi, cei care gustam atunci (înăbușindu-ne de senzație!...) din... *pocalul demnității*?...); întâlnesc, deci (iartă-mi lungile digresiuni: nu pot învinge, iată, această... dantelărie de gânduri, care se cheamă memorie), pe Elena Conțescu de la Biblioteca Națională din Chișinău, venită să lanseze volumul de bibliografie Eminescu, apoi pe bonomul Adrian Dinu Rachieru, cu care, discutând precipitat, recunosc, aveam sentimentul că suntem doi ostași întorși de pe același front (dar, vai, amice, cât sunt de ironizate astăzi asemenea cuvinte, asemenea sentimente!...).

...Când și-a făcut apariția în sală și robustul Iurie Bojoncă, pe care-l știam doar din texte și-l publicasem în *Clipa siderală*, recunosc, nu mai știam încotro să-mi îndrept privirea (izolarea acumulează exaltare, amice, și, la vederea alor tăi, te face vulnerabil, motiv și excesiv de volubil, trăsături pe care mi le-am detestat dintotdeauna).

În fine, mi-a făcut plăcere să ascult prezentarea evenimentului de către o româncă frumoasă (să o tot pui pe albumele de lux de prezentare a României în lume, amice) – Monica Joița, director adjunct al Institutului, și să constat cu satisfacție că tot ce

ne relata dumneaei, dar și delicata traducătoare – Gabriela Molcsan, bursieră *Nicolae Iorga a Casei Române*, eu înțelegeam bine, direct din italiană.

Elena Conțescu a ținut să-și prezinte volumul în italiană, adresându-se auditoriului, în parte italian, în parte constituit din români imigranți (foarte restrâns, de altfel, regretabil de restrâns), așa se face că anume așa a fost să aud, pentru prima oară în italiană, despre drama noastră basarabeană și despre semnificația poetului nostru național în această luptă de rezistență identitară.

...Dar așteptam să vorbească Rachieru și așteptările mele nu au fost înșelate. Cu bine cunoscutu-i bun-simț, cu puterea-i de a argumenta, dar, mai ales, cu o dragoste firească, nesimulată, pentru tot ce este românesc și esențial, Rachieru a cuprins în discursu-i, ca într-o îmbrățișare, toate cele trei cărți care se lansau, iar în final, spre surprinderea mea, și *Clipa siderală* de la Chișinău, pe care o cunoștea de mai mulți ani. *Copiii de odinioară au crescut, devenind nume de referință în cultura română*, zicea Adrian Dinu Rachieru (și știam că nu spune cuvinte gratuite: îmi vorbise cu încântare, chiar înainte de începutul evenimentului, de Costel Crețu și de Aurelia Borzin, pe care-i cunoscuse, apreciindu-mi efortul de a sprijini tinerii dotați. N-o fi chiar așa, mă gândeam cu strângere de inimă, în timp ce în față-mi se perindau, fără să vreau, zeci și zeci de tineri excepționali ai *Clipei*, fiecare dintre ei cu destinul său), n-o fi chiar așa, mai ales dacă ții cont de părerile celor care (niciodată n-o să înțeleg de ce) vor să reducă la zero acest efort, dar, în toți acești ani, *Clipa siderală* a revărsat în lume niște conștiințe românești, conștiințe de intelectuali români din Basarabia și asta e esențial.

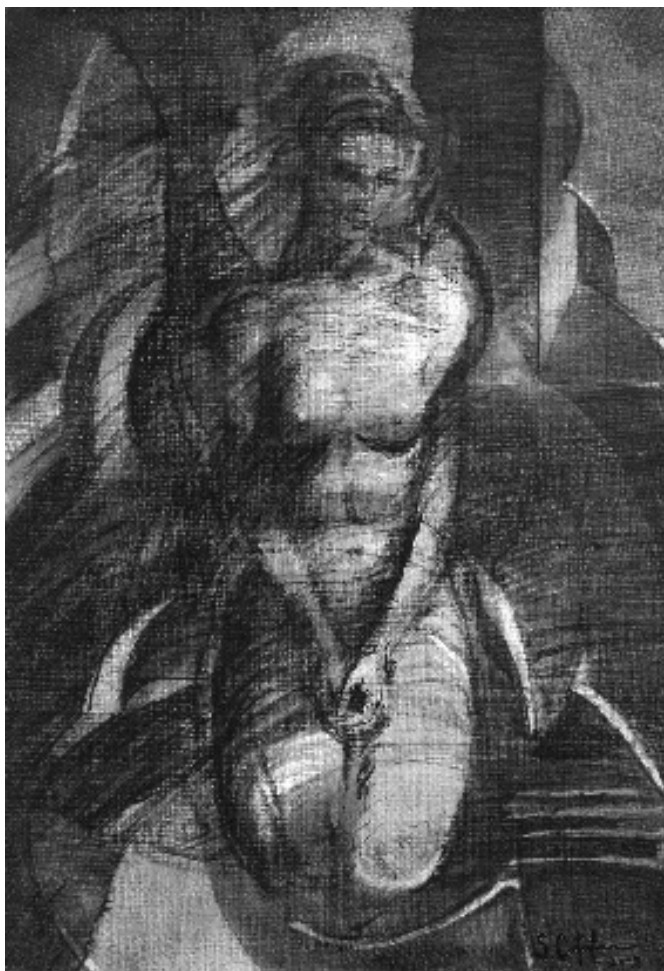
A.D. Rachieru a apreciat înalt prima carte bibliografică despre Eminescu – un travaliu enorm al Elenei Conțescu, unic în întreg spațiul românesc. El s-a oprit îndelung asupra volumului Svetlanei Paleologu *Matta Eminescu și abisul ontologic*, informând pe cei prezenți că acest unghi de vedere, proaspăt, a revoluționat, acum 20 de ani, gândirea critică asupra operei lui Eminescu, argumentând necesitatea completării, reeditării și (să n-o știm noi?...) reverberării mesajului acesteia. Rachieru a insistat asupra calităților venerabilei autoare (care, din păcate, a fost lipsă la eveniment) de a fi dintotdeauna la înălțimea paralelelor literare comparative în context european, atât de necesare azi, dar și asupra noului capitol, adăugit de către autoare în cea de a 3-a ediție: *Eminescu dincolo de Heidegger*.

M-aș încumeta, amice, să-ți scriu despre această carte (care își așteaptă încă traducerea în limba italiană, dar și în alte limbi). Sper să am timpul și curajul necesar, azi însă nu mă pot abține decât să-ți citez un singur pasaj din filele de început ale cărții, unul prin care autoarea și-a argumentat revenirea la propriul travaliu, mulțumind Editurii *Augusta*, dar și, personal, dlui Rachieru, că a găsit oportun să-i solicite acest lucru. „*Panta rhei, spune cuvântul celebru al lui Heraclit, „totul trece”...*

Dar labirintul, care nu este o alegorie, care este în noi, rămâne. Numai că astăzi el nu mai este o inițiere, ci o negativitate, care merge înapoi...

Am scris prezentul eseu acum două decenii, cu entuziasm și control sever. A fost o încercare grea de a-l aborda pe Eminescu într-o perspectivă nouă pe atunci, a criticii existențial-filosofice franceze. Eseul este o esențializare de caracter ontologic. Dar nu ontologia heideggeriană, cu profilul ei înalt, este o problemă, ci fulminațiile lui Eminescu: ele trec „dincolo”...

Nu am făcut polemică, căci e inutilă. Pascal spune că, dacă unul e șchiop, o vede toată lumea, e o evidență. Dar dacă unul „șchiopătează” mintal? Totul stă

Sergiu Coțofan, *Meditație*

aici: criticii și polemicile trec, pe când geniile rămân. Prin transformarea abisului în orizont, geniul eminescian este o **unicitate** în poezie. Datorez această viziune fundamentală filosofului italian Antonio d'Augenti."

...Nimic de adăugat, amice, așa e cu... labirinturile, nu toate sunt la fel de frumoase, precum cele formate de străduțele venețiene. Promit să revin. Merită. În plus, mă așteaptă aici o lectură și un travaliu atât de frumos și de edificator, încât abia aștept. Am de recuperat multe, foarte multe, amice. De una singură. În izolare și singurătate.

Despre cartea lui Iurie Bojoncă *Râul Zero și plopul fără soț* – un amalgam de articole publicistice concepute în genul epistolar și adresate prietenului acestuia, prof. Grigore Canțaru (ce coincidență cu starea mea de spirit încă din iarnă: o fi că acestea sunt apele în care se scaldă, dintru început, poeții autoexilați?...), alternate la intervale egale (se putea altfel?...) de poezie, a vorbit cu multă căldură A.D. Rachieru, bun prieten cu autorul, care a cunoscut, la propriu, casa poetului din preajma râului Zero (da-da, amice, așa se numește acest râu, nu e deloc o metaforă!), dar și stingherul plop, *fără soț* și acesta, chiar dacă-și soarbe sevele din pământul vechiului Imperiu Roman. M-a impresionat apoi, extrem de mult, discursul modest (prea modest chiar) al autorului despre propria carte. Iurie nici nu a ținut, de fapt, să vorbească despre paginile acesteia (dovadă că rănile sângerează încă), scrise cu incisivitatea amar-ironică a unui deșărat, care relatează cu durere și revoltă despre propriul destin prin intermediul destinului Basarabiei (sau viceversa) ultimilor 17 ani, dar, și mai abitir, ai ultimilor cinci, cei de după 2002, deveniți de-a dreptul apocaliptici, cât despre Stix-ul său, pe malul căruia pășind, *întâi cerșetor, apoi rege, ar avea șansa să ajungă*, vei ajunge poate în al *nouălea cer*, și despre acel plop singular, care pozează zilnic în chenarul geamului casei sale de lângă Venetia, plop pe care el, poet fiind, *proprietate a mea, intelectuală, îl consider*, zice zâmbind Iurie, *în timp ce vecinul meu, italianul de vizavi, în curtea căruia se află, proprietate a sa, privată... îl consideră*.

...Așa e cu *proprietățile*, au răs cu poftă cei prezenți în sală, căzând de acord cu autorul că, dacă, înveșnicind un plop pe coperta și în mesajul unei cărți, am reușit, de fapt, să-l salvăm și de amenințătoarea secure (căci, ca să vezi, exista și acest pericol), putem socoti, în fine, că am făcut deja ceva bun pe lumea asta.

Voi reveni, amice, la această carte chiar în următoarea scrisoare, pentru că nu aș putea să nu-ți vorbesc, e necesar să știi. Pentru că am măcinat/macin și eu aceleași gânduri... Pentru că de departe se vede mai bine... Pentru că a venit timpul, pentru că timp nu mai e...

A urmat un recital de poezie Eminescu în limba italiană. Mă întrebam *dacă și cum* îl receptează pe Eminescu italienii (pentru că eu, deocamdată, nu-l pot recepta decât în română), apoi un timid Eminescu în câteva cântece. Mă durea textul aproximativ al cântecului lui Ion și Doina, scris de Grigore Vieru, *Eminescu să ne judece*. Cântam în surdină, încurajând interpreta și ochi-mi se învăluiau de-o boare umedă...

...Asta a fost să-ți spun astăzi, prietene drag, și te rog să mă ierți dacă nu am reușit să fiu laconică.

Cu îmbrățișări cordiale,
Eugenia Bulat.
Venetia, 25 iunie 2007

Mihai Damian, *Cuplu*